№ 37

(צווייטער יאַרגאַנג)

פרייז 10 גראָשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

אַבאָנאַמענטס-פרייז:

מאָנאַטלעך	35 גראָשן
פערטל-יערלעך	1.00 זל.
אין אויסלאַנד:	
פערטל-יערלעך	1 דאָלאַר

אַנאָנסן-פרייז:

פאַר אַ פעטיט-שורה אין טעקסט	40 גראָשן
" " " פאַרן טעקסט	20 "
" " " נאָכן טעקסט	15 "

פאַרן אינהאַלט פון די אַנאָנסן איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטלעך.

די צייטונג טראָגט נישט קיין געשעפטס-כאַראַקטער און איז נישט אייסגערעכנט אויף פאַרדינסט.

אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:

Red. „BIALER WOCHENBLAT",
Biała-Podl. ul. Pierackiego 15.
Skrz. poczt. 28.
Konto rozrach. № 3.

Biała-Podlaska, dnia 20 września 1935 r.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג פ' נצבים וילך, תרצ"ה, 20 סעפטעמבער.

פון דער קהלה

די קהלה-פאַרוואַלטונג מעלדעט, אַז אין אַלע יו"ט-טעג וועט מען שעכטן עופות נאָר פאַר די פּערזאָנען, וועלכע וועלן האָבן פריער אויסגעקויפט קוויטלעך. אָן קוויטלעך און אויף משכנות וועט מען נישט שעכטן.

די פאַרוואַלטונג

דאַנקזאַגונג

דערמיט דריקן מיר אויס אונזער האַרציקסטן דאַנק דעם ד"ר א. געלבאַרט פאַר זיין גרויסער פאַראינטערעסירונג און מאָראַלישער אונטערשטיצונג ביים דערל"ידיקן די דירה פאַרן קבוץ.

קבוץ „הזרם".

באַקאַנטמאַכונג.

איך מאַך באַקאַנט ביאַלע און אומגעגנט אַז מיין **פאַבריק** פון

טריקאָטאַזש

בריסקער גאַס № 19

איז פאַרזען מיט אַ גרויסן אויסוואַל פון פאַרשידענע ווינטער-סחורות צו פאַבריק-פרייזן. — ס'ווערן אויך געזוכט קוואַליפיצירטע נייטאָרינס און שפּאַלערינס.

שמואל ליבערמאַן

דעם טיפסטן מיטגעפיל אונזער פריינט **מנחם פינקלשטיין** צוליבן טויט פון זיין

פאָטער

נחום וואָרעק,
בעריש אָסנהאָלץ

דעם טיפסטן מיטגעפיל דריקן מיר אויס דעם ה' **מנחם פינקל-שטיין** און פאַמיליע צוליבן טויט פון זייער פאָטער

משה נטע נ"ע

מיכאל האָפּפער און פרוי

די ביליקסטע קוועלע
די שענסטע מוסטערן
דער גרעסטער אויסוואַל
פון **ווונטש-קאַרטן**
אויף ראש-השנה
איז נאָר צו באַקומען אין דרוקעריי
„עקספּרעס"
פילסודסקי גאַס 6.

הילפס-אַקציע

צו דער ימים-נוראים-אַקציע פון „בית-לחם"-קאָמיטעט.

הרב משה אוטשען ענטפערט מיט 5 קילאָ ברויט.

ה' יעקב קאָרנבלום ענטפערט מיט 10 קילאָ ברויט און רופט אַרויס די ה"ה: ד"ר י. זילבערבערג, שמואל זאָרלאַנסקי, שמואל זוסמאַן, יוסף פרידבערג, לייב מיגדאַל, לייב בלאַנקלעדער.

ה' מיכאל האָפּפער ענטפערט 10 קילאָ ברויט און רופט אַרויס די ה"ה: גדליה' וואַגשול (וואַרשע), ב. ווינאָגראַד, א. לובעלטשיק, אינזש. סוקנאָוו, ג. קילמאַן און ד"ר ב. פינקלשטיין.

ה' יצחק פיזשיק ענטפערט 13 קילאָ ברויט און רופט אַרויס די ה"ה: ד"ר נעלבאַרט, ב. פישמאַן, דוד גליקסבערג, א. קאַליכשטיין, ע. וויינבערגער.

ה' איסר לוסטיקמאַן ענטפערט 5 ק. ברויט און רופט אַרויס די ה"ה: וואָלף איידלטוך, אברהם לוסטיקמאַן, הערשל האַלפּערן.

צוליב מאַנגל אין פּלאַץ — דער המשך אין קומענדיקן נומער.

Z okazji ślubu Przyjaciela naszego p. D-ra B. Finkielsztejna z p. B. Galersztejnówną życzymy Im najszczęśliwszego pożycia

Inżynierostwo Suknow.

Z intencji zaślubin p. Basi Galersztejnówny z p. Dr. Bernardem Finkielsztejnem najserdeczniejsze życzenia Nowożeńcom i Rodzicom składają

S. Orlańscy.

Z intencji zaślubin p. Basi Galersztejnówny z p. Dr. B. Finkielsztejnem, życzę Rodzicom szczęścia a Nowożeńcom świetlanej przyszłości.

G. Kilman.

Najserdeczniejsze życzenia drogiemu Dr-owi B. Finkielsztejnowi i p. Basi Galersztejnównie w dniu Ich ślubu,

zasyłają *M. HOFFEROWIE.*

Szczęścia i radości p. Dr-owi B. Finkielsztejnowi z intencji Jego zaślubin z p. Basią Galersztejnówną

życzą *A. LEBENBERGOWIE.*

מזל-טוב דער פאַמיליע פינקלשטיין צו דער חתונה פון זייער זון ד"ר **בערנאַרד** מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין**

רייזל און יוסף באַכראַך

פיל האַרציקע ווונטשן דעם ה' ד"ר **ב. פינקלשטיין** צו זיין חתונה מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין** דער פאַמיליע — פיל נחת.

זלמן ליוועראַנט

דער פאַמיליע בידערמאַן צו דער חתונה פון זייער זון ה' **עזריאל** מיט פרל' **פריידע חולקער** ווינטשן מיר פיל גליק.

ד"ר י. זילבערבערג און פאַמיליע.

מיין ליבן גוטן פריינד ה' יוסף יהושע ווייסבראָט, זיין חשובע פרוי און קינדער, ווי אויך דער מוטער אַלטע, ווינטשן מיר

אַ כתיבה וחתימה טובה

און אַ גוט גליקלעך ניי יאָר.

פערל און חנינא קאַשעמאַכער.

אונזער מוטער, שוועסטער, ברודער און קינדער **לעמבערגער** אין ירושלים ווינטשן מיר

אַ גליקלעך און צופרידן יאָר.

נחמן זובערמאַן און פאַמיליע.

אונזער שוועסטער און שוואָגער **פיש-מאַן** אין תל-אביב ווינטשן מיר

אַ גליקלעך און צופרידן יאָר.

נחמן זובערמאַן און פאַמיליע,
עזריאל זובערמאַן.

Dr. MED.
P. SKALSKI
CHOROBY WEWNĘTRZNE, KOBIECE I WENERYCZNE
Grabanowska 24, tel. 52.
Przyjmuje od 8–12 i 3–7 ppł.

ד"ר מעד.
פ. סקאַלסקי
פרויען, אינערלעכע און ווענערישע קראַנקהייטן.
גראַבאַנאָווער 24 טעל. 52.
נעמט אָן פון 8–12 און 3–7 נ.מ.

ADWOKAT
Dr. Leon Ościak
przeniósł swoją kancelarję adwokacką do domu p. Rubinsztejna – **Pl. Wolności 19.**

אַדוואָקאַט
ד"ר לעאָן אָשציאַק
האָט איבערגעטראָגן זיין אַדוואָקאַטן-קאַנצעלאַריע אין אַ נייער דירה, אויף פרייהייט-פּלאַץ 19 וו. 7 (אין הויף פון ה' רובינשטיין).

Kino Dźwiękowe „TĘCZA"

פון דאָנערשטאָג דעם 19-טן ביז זונטאָג דעם 22-טן סעפטעמבער
דער גרעסטער שפּיאָנאַזש-פילם

SZPIEG 13 שפּיאָן

מיט מאַריאָן דאַוויס און הערי קופּער

פון מאָנטאָג **דער דעמאָן פון גאָלד**

BASIA GALERSZTEJN Dr. BERNARD FINKIELSZTEJN

zaślubieni

we wrześniu 1935 roku

צו דער חתונה פון אונזערע ליבע קינדער **בערנאַרד** און **בתיה** – אַ האַרצלעכן מזל טוב.

עלטערן, ברודער, שוועסטער און שוואָגערס (ביאַלע, ביטען, תל-אביב), יאָשע און קאָקא (תל-אביב).

האַרציקע גליקוונטשן אונזערע ליבע פרל' **בתיה גאַלערשטיין** און ד"ר **ב. פינקעלשטיין** צו זייער חתונה, די עלטערן—פיל נחת.

דוד וואַרם און פאַמיליע, יוסף גאָלדהירש און פרוי.

מזל טוב אייך מיינע ליבע אייניקלעך **בתיה'לע** און **בומשעלע**. אין טאָג פון אייער חתונה, זאָל אייך דער ליבער ג"ט געבן געזונטע, לאַנגע און גליקלעכע יאָרן.

אייער באָבע רויזע.

אַ האַרצלעכן מזל-טוב צו דער חתונה פון אונזער קוזין **ד"ר ב. פינקעל-שטיין** מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין**

פאַמיליעס: קלעפּפיש (וואַרשע) און משה קלעפּפיש (ביאַלע).

אונזערע האַרציקע גליקוונטשן דעם ליבן קוזין **ד"ר ב. פינקעלשטיין** צו זיין חתונה מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין** ווונטשן

שמעון ליכטנשטיין, משה ליכטנשטיין און פרוי.

אונזערע האַרציקע גליקוונטשן דעם ליבן קוזין **ד"ר ב. פינקעלשטיין** צו זיין חתונה מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין**, דער פאַמיליע—פיל גליק.

ווינטשן יהונתן קאַמלעט און פרוי.

ברכותינו הלבביות למשפחת פינקלשטין לרגלי בואו בברית הנשואין של בנם **הד"ר ב. פינקלשטין** עם בח"ל מרת **בתיה גלרשטין**

חנוך באָרנשטין ורעיתו.

דעם חשובן ה' **ד"ר ב. פינקעלשטיין** (געוו. אָרדינאַטאָר פון יידישן שפּיטאָל) צו זיין חתונה מיט פרל' **בושע גאַלערשטיין**, ווונטשן מיר פיל גליק און צופרידנהייט.

דער קאָמיטעט פון יידישן שפּיטאָל אין ביאַלע.

אונזער חשובן פאַרוואַלטונגס-מיטגליד ה' **ד"ר ב. פינקעלשטיין** ווונטשן מיר צו זיין חתונה אַ גליקלעך צוזאַמענלעבן.

די פאַרוו. פון „טאָז" אין ביאַלע.

הצלחה ואשר למר **ד"ר ב. פינקלשטין** לרגלי כלולתו עם בח"ל מרת **בתיה גלרשטין** —ברכות למשפחה.

מאחלים בילה וזעליג יאַקובאָווסקי

מעומק לבי הננו מברך את משפחת פינקלשטין לרגלי נשואי בנם **הד"ר ברוך** עם בח"ל העלמה **בתיה גלרשטין**

יעקב מרדכי גולדשטין.

האַרציקע ווונטשן דער פאַמיליע פינקלשטיין און באַזונדערס דעם **ד"ר ב. פינקעלשטיין** צו זיין חתונה מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין**

פאַמיליע פרידבערג.

אונזערע בעסטע ווונטשן דעם חשובן **ד"ר ב. פינקעלשטיין** צו זיין חתונה מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין**, דער פאַמיליע—פיל נחת.

פאַמיליע יונגערמאַן.

אונזערע גוטע פריינד פאַמיליע פינקעלשטיין צו דער חתונה פון זייער זון **ד"ר בערנאַרד** מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין** ווינטשן פיל גליק

פאַמיליע באַכראַך,

אונזערע האַרציקע גליקוונטשן דער פאַמיליע פינקעלשטיין און זייער ליבן זון **ד"ר בערנאַרד** צו זיין חתונה מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין**

ד"ר י. זילבערבערג און פאַמיליע.

אונזער בעסטן פריינד **ד"ר ב. פינקעלשטיין** צו זיין חתונה מיט פרל' **באַשע גאַלערשטיין**, ווינטשן מיר אַ האַרצליכן מזל טוב — די עלטערן און פאַמיליע פיל נחת.

ב. ווינאָגראַד און [illegible]

פיל גליק און הצלחה דעם **ד"ר ב. פינקעלשטיין** צו זיין חתונה מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין**, דער פאַמיליע—פיל נחת.

ווינטשן מאַניע און משה

אונזער ליבן קוזין ד"ר **ב. פינקעל-שטיין** צו זיין חתונה מיט פרל' **בתיה גאַלערשטיין** אונזערע בעסטע ווונטשן.

די עלטערן — פיל נחת.

יצחק שאָר און פאַמיליע.

ברכות חמות נברך את חד"ר המהולל מר ב. פינקלשטיין לכלולתו עם העלמה בתיה גלרשטיין תח' תהי דרכם החדשה סוגה בשושנים וההורים ישבעו מהם רוב נחת

משפחת קעסטנבוים (ביאַלאַ)
משפחת שאַרף (ינוב-פינסקי)

אַרום דער שענדלעכער מסירה

קעגן דער קהלה-פאַרוואַלטונג פירט זיך אַן אויספאָרשונג פאַר פּלומרשט אויס-פּרעסן געלט ביי די יורשים פון בנימין לייב מאַנדלבוים. גוט, די מוסרים האָבן זייערס געטון. וואָס טוט אָבער די גמינע-פאַרוואַלטונג, בכדי צו פאַרטיידיקן איר כּבוד, דעם כּבוד ... אונזער אויטאָנאָמער רעפּרע[זענ]טאַנץ? מען דאַרף ... קיין סך נישט ריצן, און געבן צו פאַרשטיין, אַז די דאָזיקע געשעענישן זענען נישט קיין פּריוואַטער ענין, וואָס קאָן פון די דאָזיקע „דערליידיקט" ווערן לויט זייער פּערזענלעכן איינזען. וואָס פאַר אַ שריט האָט דערביי די קהלה אין דער הינזיכט אָנגענומען, בכדי אויף להבא צו פאַרהיטן פאַר אַזעלכע נבלות?

* * *

ווען אַ טויטן — זאָגט אַן אַלט פאָלקס-וואָרט — איז אָדער מען רעדט גוטס אָדער גאָרנישט. וויפל גוטס עס איז דאָ וועגן דעם טויטן צו רעדן ווייסט די גאַנצע שטאָט, איז דעריבער גלייכער אַז מ'רעדט וועגן אים אינגאַנצן נישט. גלייכער פאַר אַלע, ווייזט אויס, אויסער פאַר די „איידעמס" און אייניקל: זיי טוען אַלץ, אַז מ'זאָל וועגן די קאָלאָסאַלע „פאַרדינסטן" כּסדר און כּסדר רעדן, אַז דער ענין „בנימין לייב" זאָל כּסדר זיין אַקטועל. נו, זאָל עס גיין אויף דער קאָנטע פון זיינע יורשים, ספּעציעל אויף דעם „איידעס" אַלס זייערס אַ פאַרדינסט צו פאַרשאַפן „כּבוד" פאַרן פאַרשטאָרבענעם.

* * *

וואָס איז דען אייגנטלעך פאָרגעקומען? געשטאָרבן אַ ייד, וואָס יודעי-חן האָבן אים געשאַצט אין אַ פערטל מיליאָן זל. טאָר פיר יורשים (דעם עלטסטן זון האָט ער נאָך ביים לעבן באַוויזן מעביר נחלה צו זיין, ווייל ער איז אין אַלע הינזיכטן נישט געראָטן געווען אין אים און אין זיינע יחוס-איידעמס) איז אַלזאָ געבליבן אַ פאַרמעג פון, לאָמיר זאָגן, וויניקסטנס 200.000 זל. וואָס גיט הכנסה 500 זל. אַ חודש, כאָ וואָס פאַר אַ געוואַלט קאָן זיין, אויב פון אונז איינעם בלייבט אַ פאַרריכטע שוהל, אַ שטיקל מושב זקנים און אַ טויזנט זל. פאַרן יידישן שפּיטאָל, וואָס איז דאָס אומגליק? אלא וואָס די לויה איז געווען אויפן פערטן טאָג, 1 אַזייגער ביינאַכט — דאָס באַווייזט נאָר ווי ווייט די טייערע יורשים זיינע האָבן זיך געמיט, אַז אַלץ וואָס הייסט כּבוד המת, זאָל אָפּגעהיט ווערן אין דער געהעריקער מאָס. אָבער וואָס פאַר אַ שייכות קאָנען זיי איצט האָבן צו דער קהלה-פאַרוואַלטונג? צי זענען זיי טאַקע אַזוי געלט-גיריק, אַז נאָך וויניק, וואָס מ'האָט דעם עלטסטן זון פון אַלץ באַזייטיקט, אַז ער דאַרף נאָך היינט, ווען ס'איז אים געשטאָרבן אַ פאָטער, אַ גביר פון אַ פערטל מיליאָן זל., אַרומגיין אַ הונגעריקער? צי מיינען זיי טאַקע, אַז די דורך זיי אין טאָג פון דער לויה געשפּענדעטע געלטער, וועלן זיי צוריק האָבן? צי איז זיי וויניק צו 40.000 זל. אויף אַ חלק ירושה, נאָר מוזן האָבן צו נאָך טויזנט זל. קהלישע געלטער? צי ווייסן זיי נישט, אַז די גאַנצע שטאָט איז אויפגעבראַכט אויף דער קהלה פאַר דערליידיקן די קרקע סך-הכּל פאַר טויזנט זל.? צי ווייסן זיי אויך נישט, אַז ביי דער אומדערהערטער מסירה האָט די קהלה הינטער זיך די מיינונג פון דער שטאָט?

* * *

די מיינונג פון דער שטאָט, פון אַלע אויסער עטלעכע פּרנסים, וואָס הינטן אַרום, בשעת דער מת איז נאָך געלעגן האָבן זיי געהייסן נעמען נישט וויניקער ווי 10.000 זל. און היינט ווייסן זיי נעבעך אַבסאָלוט גאָרנישט...

עס ווייסן נישט די אגודה-דאָזיקע וואָס האָבן פריער אינעווייניק, בחדרי חדרים, שאַרף קריטיקירט פאַר נעמען צו וויניק, „פאַרגעסן" זיי איצט צו זאָגן דעם אמת, ווייל דער אמת איז גיגסטיק פאַר דער קהלה און דאָס טויג נישט, ווייל עס ליגט שוין אין בלוט פון די „אַלטע הערן" צו ברענגען מענטשן אויף דער באַשולדיקונג-באַנק.

אין ביאַלע איז שוין מסירה פון לאַנג אַ שיין פאַך: מען מסרט קצבים, מען מסרט פּאַבּאַראָווע, מען מסרט דעם בודזשעט, מען מסרט אַלץ און אַלעמען, אַפילו די קהלה אַליין צוליב אַ קרקע פאַר אַ גביר, וואָס האָט בחייו אַפילו קיין נדבה נישט געגעבן, אַבי מסירה... דאָס דערטראָגן איז געוואָרן אַן אָנשטעקענדע קרענק, אַ געפערלעכע מגפה, וואָס מיידט נישט אויס די פּרומסטע „שיינע יידעלעך".

„מסירה איבער אַלץ און אַלעמען" — הערשט היינט ביי אונז. צי איז שוין נישט די העכסטע צייט אָנצוהויבן אַן ענערגישן קאַמף, בכדי אויסצוראָטן די דאָזיקע שענדלעכע עפּידעמיע?

געווען אַמאָל אַ גוטער מנהג ביי יידן, אַז אַ מסור האָט מען נישט געלאָזט קומען „צווישן פאָלק", מ'האָט קיין מסור נישט געלאָזט דאַווענען גלייך מיט אַלע, זיך צומאָל נישט געוואָלט מיט אים מתחתן זיין, נישט דערלאַנגט די האַנט. און אפשר וואָלט זייער ריכטיק געווען ווען מיר אין ביאַלע, ווי דאָס מסרן איז אַ „פאַך" געוואָרן זאָלן אויך אָנהויבן פאַרפאָלגן די מוסרים, געבן צו פילן דעם מסור, אַז די געזעלשאַפט ווייכט פון אים? אפשר יאָ?

די חסידים זענען דאָך געווען באַרימט דערמיט וואָס זיי האָבן געהאַט דעם מוט אַלעמען צו זאָגן דעם אמת. ס'געהער דאָך נאָך היינט צו די שענסטע טראַדיציעס פון חסידיזם, ווען אַ יינגער חסיד „זאָגט אַריין" דעם אמת אין די אויגן אַריין אַפילו דעם עלטסטן און רייכסטן חסיד פון שטיבל, זענען דאָך חסידים געווען די ערשטע, וואָס האָבן זיך נישט אָפּגעשטעלט פאַרן אמת. און היינט? ווי קאָנען די היינטיקע זגערזשער, אַלעקסאַנדער, גערער, פאַרצעוופר חסידים דאַווענען אין איין שטיבל מיט מוסרים? שוין אָפּגערעדט פון די חסידים אָדער אגודה-טוער, וואָס גייען צום מורה הוראה אינטערווענירן, אַז ער זאָל זיך נישט אַריינמישן אין ענין ירושה און נישט האַלטן פאַר הערשקען. פון די ניידעריקע שבנידעריקע רעדט מען נישט: איך מיין דאָ חסידים אמתע, וואָס גלויבן נאָך: — אפשר וועלן זיי זען, אַז דער שפּייכלער—בית-התפילה, וואָס בנימין-לייב האָט געמאַכט, זאָל ביים דאַווענען אויסגעפּולט ווערן דורך זיינע איידעמס וכדומה. עס דאַרף פאַר אַזעלכע קיין אַנדער אָרט איבערהויפּט נישט זיין.

טוט אַ קלער וועגן דעם, איר ערלעכע מענטשן און חסידים, ביי וועמען די באַדייטונג פון וואָרט מענטש און חסיד אָדער רעליגיעזער ייד האָט נאָך נישט פאַרלוירן זיין ווערט.

*

נאָך און נאָך מיטלען זענען דאָ, כּדי די נגע אויסצוראָטן פון אונז, מיטלען פון געזעלשאַפטלעכן כאַראַקטער, אָבער אויך די קהלה דאַרף און מוז אָננעמען מיטלען, כּדי אויסצולערנען די באַטרעפנדע מענטשן צו אַכטן איר אַלס רעפּרעזענטאַנץ, צו באַציען זיך צו איר נישט ווי צו אַ פּאַס פון וועלכער מ'קאָן יעדן חודש אויסצאַפּן 250 זל. פאַר גאָרנישט טון.

ווי באַוווסט איז דער „איידעם" אינגאַנצן נישט פעיק צו דער שחיטה און שוין גאַנצע דריי יאָר ווי ער קומט אָפּ בלויז מיט „הליעה" פאַר שכר הליכה, און דאַרף נישט קיין נויטיקע הליכה, איז טאַקע אַ „קליין ביסעלע" צופיל צו צאָלן פון פאָלקס-געלטער 250 זל. אַ חודש, אין דער צייט, ווען ס'זענען פאַראַן זייער פיל הונגעריקע און נויטליידענדע, פאַר וועמען די 250 זל. וואָלטן געקאָנט זיין די אויסלייזונג פון זייער נויט.

אַ „מיטל" צו פיל איז דאָס, ווען אַ שוחט נעמט דריי יאָר געלט אומזיסט, פונקט אומזיסט. יאָ, אויב קלאָגן די קהלה-פאַרוואַלטונג, קומט איר טאַקע אָנצוקלאָגן פאַר אויסצאָלן אומזיסט אַזוי פיל געלט פון דער קהלהשער קאַסע צו אַ מענטשן, וועלכער האָט ב"ה אַ גאַנץ פיינעם „מאַיאַנטעק" און נישט קיין קליינערע ירושה.

איז דען נאָך וויניק, וואָס דער דאָזיקער איידעם האָט שוין פאַר זיין „שווערער אַרבעט" ביז-איצט באַקומען פון שטאָט לערך איבער הונדערט טויזנט גילדן. איבער הונדערט טויזנט גילדן! איין קלייניקייט, האַ?

אַמאָל מוז מען טאַקע געבן עמעריטור, ווען אַ מענטש איז שוין נישט פעיק צו אַרבעטן צוליב דער עלטער אָדער קראַנקהייט, דאָ אָבער איז דער שוחט אומפעיק צו שחיטה צוליב ווילטאָג.

אין דעם פאַל דאַרף די קהלה באַזונדערס נאָך אויך אַרויסגיין פון שטאַנדפונקט, אַז מ'קאָן נישט אָנטרויען קיין מענטשן, וועמענס פרומקייט איז אַזוי אַרונטערגעריסן געוואָרן (די געשיכטע פון זיין שוואָגער איז אויך ווייט נישט קיין ערלעכע זאַך).

די ביאַלער עפנטלעכקייט וואַרט אויף אַן ענטפער פון דער גמינע וועגן דעם, אויף אַן ענטפער, וואָס זאָל זיין ווירדיק און אַנטשפּרעכנד די אומווירדיקע טאַטן פון די „איידעמס" און „אייניקלעך". וועט די קהלה-פאַרוואַלטונג אַזאַ ענטפער געבן, איז אַ באַוויז, אַז זי שטייט אויף דער געהעריקער הויך, וועט זי נישט האָבן דעם מוט דאַן בלייבט די דאָזערעס איין אויסוועג — דאָס איז דעמיסיע! דעמיסיע פאַר נישט קאָנען פאַרטיידיקן אונזער און זייער כּבוד! איינס פון די ביידע און דאָס ווי אַמשנעלסטן.

ח. מיאָדעק

סאָלדאַטן-ראַט אין ביהמ"ד

(כּמו זכרונות)

(סוף)

דעם „מושיניק" אָבער האָט זיך דער אַפּעטיט פאַרגרעסערט און אַזאַ מלוכהלע ווי אין קהלהשן ביהמ"ד ביים צווייטן מנין איז שוין פאַר אים צו קליין געווען האָט ער זיך מיישב געווען און איז אַוועק למדינת הים קיין ניו-יאָרק פאַרגרעס[ער]ן זיין ממשלה און גרינדן דאָרט זיין מלוכה (און אויך צוליב אַנדערע סיבות). פאַרן אָפּפאָרן האָט ער דעם שרביט הזהב און די קרוין, דאָס הייסט זיין סידור, איבערגעגעבן זיינעם אַ מקורב, געזאָגט אים: זיי די „כּהן" און גיי די אין הדור אַריין, זיי די מושל אויף מיין אָרט.

נאָך זיין אָפּפאָר איז אַ שטיקל צייט נאָך געווען ווי עס איז אין אָרדנונג. ביסלעכווייז אָבער איז ווי געוויינלעך אָפּאָזיציאָנערן בונטאָווטשיקעס האָבן נישט געקאָנט שטיל זיצן און ס'האָבן זיך ווידער אָנגעהויבן מרידה'ס, אייגער מינעווען אונטער דעם צווייטן, איז געבליבן ס'זאָל זיין אַ סאָלדאַטן-ראַט.

דעם פאַרגאַנגענעם שבת אַ טאָג תּצא די וואָלן צום סוים בין איך אַוועק אין ביהמ"ד, כ'האָב פּשוט געהלשט הערן אַ וואָרט וועגן די וואַלן. מ'האָט מיר געזאָגט, אַז משה ידבר און מיכאל מימינו ס'וועט זיין וואָס צו הערן. ליידער, אַז כ'בין אַריין אין ביהמ"ד איז שוין געווען נאָך דער וואַל-פאַרזאַמלונג און אויפן בעלעמער איז געשטאַנען אַ ייד אַ ... מעכב געווען די קריאה.

לכתחילה האָט זיך מיר געדאַכט, אַז איך בין יינגער געוואָרן מיט אַ 35—40 יאָר, ווען מ'האָט כּמעט יעדן שבת מעכב הקריאה געווען צוליב אחדות פון מאַנטשאַרעס אויף פסחדיקע מעל, צוליב דריענגער אין ..., להבדיל. דאָס פלעגט אויסטיין ... ראובן ר' אָדער אשר ... פנוס'עס ע"ה פלעגט מעכב הקריאה זיין מיט זיין טירוב אויף ר' משה בערגשטיין ע"ה. אָט די יידן פלעגן קומען צום צווייטן מנין שוין אָפּגעגעסענע.

אָבער אַז איך האָב דערזען פאַר זיך מענטשן אין טליתים מיט הויכע רויקע ווי שקאָרמיצן, סאַמעטענע יאַרמולקעס און אָט טאַקע זיי, די מתפּללים אַליין זענען מעכב און איבער וואָס? איבער גבאות און איידער דער בעל קורא האָט נאָך אָנגעהויבן „כּי תצא למלחמה" איז שוין געווען די מלחמה (פּאַרלויפיק נאָר מיטן מויל) און איינער דעם צווייטן האָט פאַרגעוואָרפן חטאים (נישט קיין גבאַישע) — איז מיר געקומען אויפן געדאַנק ר' משה קאַוועס מנין און זיינע בגדים.

אַזוי איז דער סוף, אַז מען הויבט אָן פירן פאַרן רבינס לעבן. און אַ וווּנדער: זיי דאַווענען דאָך ספרד' דאַרפן זיי דאָך וויסן, אַז פשיסכע איז אַוועק פון לובלין און אָנגעהויבן פירן בחייו פאַר זיך, איז קאָצק דערפאַר אַוועק פון פשיסכע און אָנגעהויבן פירן בחייו, איז ווידער איזשביצע אַוועק פון קאָצק און אויך אָנגעהויבן פירן בחייו. דאָס איז דער עונש פאַר פירן פאַר זיך בחייו של ר' משה קאַווע, זאָל מאריך ימים ושנים זיין. עס ווילט זיך מיר וואָרענען אָט די רעוואָלוציאָנערן פאַר אַזאַ עונש און איך עצה זיי, בעסער מאַכן שלום. איצט איז אַן עת רצון אין חודש אלול. די ראשי-תיבות פון אלול איז: „אני לדודי ודודי לי", מאַכט שלום בעסער. וואָס איז פאַר אַ נפקא מינה ווער ס'איז גבאי — איר זענט דאָך אַלע ראוי להאי אצטלה

פאַרווענדט בעסער אייער ענערגיע פאַר שאַפן געלט אויף די ימי נוראים און ימים טובים פאַר די אָרעמע; העלפט גלייכער דעם „בית לחם". ס'איז נישט קיין כּבוד אין אַ מקום קדוש צו פירן מחלוקת און זיין „המלבין את חברו ברבים" צוליב אַ שטיקעלע גבאות, צוליב כּבוד. איר ווייסט דאָך, אַז „כּל הבורח מן הכּבוד", איז „הכּבוד רודף אחריו" און פאַרקערט „כּל הרודף אחר הכּבוד — הכּבוד בורח ממנו".

לאָזט אָפּ פון דער מחלוקת און טוט טאַקע עפּעס פאַר אייערע אָרעמע מתפּללים אויף יו"ט, וועט ממילא זיין דער סוף הכּבוד לבוא. זייט מבטל דעם סאָלדאַטן-ראַט אין אַ מקום קדוש און קלויבט אויס אַ גבאי, אַ פירער — ווי עס איז געוואָרן פון אַלע סאָלדאַטן-ראַטן, אָדער אפשר מאַכט מען אַן אָנשלוס מיט ר' משה קאַוועס מנין און שטעלט זיך אַלע אונטער דער לאַנגער ברייטער און גרויסער ווייסער זילבערגער באָרד (מיין איך פאָן) און ויעשו כּלם אגודה אחת און דאַוונט די ימי נוראים ברוב עם, און בעט אייך אויס אַ גוט יאָר. עס זאָל זיין „שלום על ישראל".

גימל.

אַנאָנסן און גראַטולאַציעס אין ספּעציעלן ערב-ראש-השנה נומער, ווערן אַנגענומען נאָר ביז מיטוואָך 12 בייטאָג.

אַמאָליקע סליחות-טעג

ווי נאָר מ'האָט געבענטשט ראש חודש אלול איז די שטימונג ביי יידן אין ביאַלע געוואָרן אַן אַנדערע, ווי אַ גאַנץ יאָר. אַ פרידלעכע, האַרציקע, פריינט-לעכע שטימונג האָט יעדן ייִד, יידענע און אַפילו קינדער באַהערשט. ווער שמועסט נאָך, אַז מ'האָט דערהערט די ערשטע תקיעה איז נאָך צוגעקומען אַ פּחד, אַ ציטערניש. מ'האָט אָנגעהויבן זוכן אַ דערנענטערונג איינער צום צווייטן; די גרעסטע שונאים, וועלכע האָבן זיך אַ גאַנץ יאָר געזידלט, געקריגט און גע-שאָלטן מיט די ערגסטע קללות, האָבן אין די אלול-טעג אויפגעהערט דערמיט.

סיי בעלי-בתּים שכנים, וועלכע האָבן געהאַט אַ מחלוקת איבער אַ כּוֹתל פלאַץ ווו מ'דאַרף שטעלן דעם פאַרקאַן אָדער פאַר אַריינגיסן די פּאָמאָיניעס איבערן פאַרקאַן איינעם צווייטן הויף; סיי מלמדים, וועלכע זענען אַ גאַנץ יאָר זיך געווען דם-שונאים פאַר אויסכאַפּן איינער דעם צווייטן די תלמידים; סיי קרעמער און קרעמערינס, וועלכע פלעגן שלעפּן ביי די פּאָלעס אָדער געשריגן צום צווייטנס קונה „טשואיש, טשואיש"; סיי מאַרק-זיצערינס, אַפילו אויפן ראָג צווישן די טרעגער און אַפילו די צוויי שוּסטער זאַבאָוואַטשכעס, וואָס האָבן יומם ולילה אַ גאַנץ גייענדיק יאָר נישט מפסיק געווען פון שעלטן זיך — האָבן אין די אלול-טעג אויפגעהערט זיך שעלטן.

זעלטן, אַז מ'האָט אין די דאָזיקע טעג געהערט אַ קללה און אויב שוין יאָ, איז זי געווען אַ ימים-נוראים'דיקע, ווי אַ שוואַרצע כּחיבה טובה, אָדער אַ שוואַרצע חתמנו טובה. אַפילו דער שטענדיק בייזער ר' הערשל פּייקעס און דער שטרענגער ר' שלמהלע סטאָלער עליהם השלום, די גבאים אין קהלישן ביהמ"ד, ביי וועלכע אַז אַ ייִנגל האָט אַ שטיף געטון אָדער אַז עמיצער האָט פאַרבויגן אַ בלאַט אין דער גמרא אָדער ספר, איז געווען טכנות נפשות — האָבן אין די טעג אויך גערעדט ווייך, בנחותא.

מ'קאָן זיך פאָרשטעלן, אַז פאַר אַזאַ פאַרבּרעך ווי אויפרייסן דעם שלאָס פון שופלאָד ביים שולחן אָדער פון די שופ-לאָדן ביים ארון-קודש און אַרויסגנבהנען די שופרות, אַוועק מיט זיי אין ווייבער-שולכל און בלאָזן מיט זיי אַ גאַנצן טאָג כּמעט — האָבן די דאָזיקע גבאים נישט געבייזערט זיך אויף די בחורים, נאָר אדרבא געבעטן די שקצים, די קונדסים, אַז פאַרנאַכט זאָלן די שופרות ליגן צו-ריק אויפן אָרט. און אַפילו די מלמדים די קפדנים, וואָס האָבן די קינדערלעך אַ גאַנץ יאָר געשלאָגן מכּות רצח, האָבן אין די אלול-טעג גערעדט מיט די תל-מידים גוט און ווייך און מער פרייגע-לאָזט די קינדער, יוצא געווען מיטן לערנען די דינים פון די תקיעות און תּפילות. מיט איין וואָרט: אַן אידיליע, אַ פרידלעכע שטימונג האָט געהערשט אומעטום. מהאָט נאָר געזוכט אַ געלעגנ-הייט צו איבערבעטן זיך און די גע-לעגנהייט איז געקומען שבת פאַר ר"ה, ווען דער שטאָט-חזן ר' מעכל און זיין משורר ר' מענדעלע נחמיה'ס ע"ה האָבן פאַר מעריב געזונגען דעם למנצח.

אויסער חסידים, וואָס פלעגן לענגער פאַרוועגן שלוש סעודות, איז אין דעם שבת פאַרנאַכט פאַר די ערשטע סליחות קיינער פון די היגע יידישע קינדער נישט געבליבן אינדערהיים. גרויס און קליין, קינד און קייט זענען אַוועק אין שוהל צום למנצח, אַפילו די ווילע, ווי מ'האָט אין יענער צייט גערופן די דאַמסקע און מענסקע פּאַצעטישע שניי-דערלעך און שוסטערלעך, מיט די גע-שוירענע בערדלעך און קליינע היטעלעך, געהאַקטע שוואַרצע קאַפּאָטקעלעך מיט שוואַרצע זיידענע טאַשמעלעך אַרומגע-נייט, שוואַרצע שטיוועלעלעך מיט פאַלש גענייט און סקריפּ, וועלכע פלעגן יעדן שבת בייטאָג זיך צונויפקומען ערגעץ-ווו אין אַ שטובן (קיין דאַנסינגס איז נאָך דאַן נישט געווען) און טאַנצן אַ שער, אַ קאָנטראַדאַנס, אַ ליאַנסיי (פון קיין טאַנגאָס, פאָקסטראָטן האָט מען נאָך נישט געוווסט) — האָבן דעם שבת גערוט און געגרייט זיך צום למנצח.

איך גלויב נישט, אַז דאָס מתיקות פון ר' מעכל'ס און מענדעלע נחמיה'ס נגינה האָט אַזוי געצויגן אין שוהל אַריין — ניכער איז דאָס, וואָס עס איז געווען אַ געלעגנהייט, אַז שונאים, וועלכע זע-נען אַ גאַנץ יאָר געווען ברוגז איינער אויפן צווייטן, זאָלן זיך איבערבעטן צו וואָס מ'האָט געגאַרט שוין פון ראש חודש אָן. שוין שבת אינדערפרי האָט זיך עס אָנגעהויבן, איידער די בעקער האָבן נאָך געעפנט די באַק-אויוונס אַ-רויסצונעמען די טשאָלנטער, וואַרטנדיק ביז די חסידים וועלן קומען אַהיים פון דאַווענען, האָט מען ווי געוויינלעך אָפּ-געגעסן אַ ביסעלע קראַצן-באָרשטש, אַ קיילעכעל פיש און אַ ביסל אויסגעשפּריצטן אייל מיט ציבעלעס, אַרויס אויף דער פריזבע מיט פולע קעשענעס שוואַרצע סעמעטשקעס און דיניע-קערעלעך געטרו-קענטע, און שונאים, וועלכע האָבן זיך אַ גאַנץ יאָר געקריגט, נישט אויסגערעדט אַ וואָרט איינער צום צווייטן, האָבן אָנגעהויבן מיט דער פראַגע: ווען גייט מען צום למנצח? און ס'האָט זיך שוין פאַרבונדן אַ שמועס אַזוי לאַנג ביז חסי-דים האָבן אָנגעהויבן גיין פון דאַווענען, בעקער האָבן אַרויסגעגעבן די טשאָלנ-טער און איין שכן דעם צווייטן, די נעכטיקע שונאים, האָבן זיך שוין מכבד געווען מיט קוגל. און פאַרנאַכט, ביים למנצח אין שוהל, האָט מען גאָר פאַר-געסן אַפילו, אַז מ'האָט זיך ווען ט'איז געקריגט, געשאָלטן און געזידלט.

דער זקן ר' מעכל איז זיך פאַרגאַנ-גען אין די היכע מענער און ר' מענ-דעלע האָט אונטערגעהליאָקעט אונטערן נאָז, אַז ס'האָט פּשוט צעבראָכן הערצער. ווייבער האָבן אָנגעהויבן מאַכן פּיסקע-לעך, צעפּיעשטשעט זיך און לסוף זיך גוט צעוויינט.

נאָך מעריב, ווען מען איז זיך צע-גאַנגען אַהיים, איז שוין קיין זכר פון שנאה נישט געבליבן ביי קיינעם צו ווען עס איז.

און דאָך איז אַמאָל געווען אַ פאַל, ווען צוויי אָרנטלעכע אָנגעזעענע יידן, גערער חסידים, זענען זיך געוואָרן דוקא אין דעם שבת פאַר ר"ה שונאים. אייבי-יאָרן געווען די בעסטע גוטע פריינט און מעשה שטן, פונקט דעם שבת איז עס געשען. די געשיכטע דערפון איז פאָלגנדע:

נאָך איידער די נדבנית טילע ע"ה האָט איבערגעלאָזט דאָס הויז אויף דער פאָטשטאָווער גאַס פאַר אַ גערער שטיבל, האָבן די חסידים געדאַוונט אין צוויי ערטער. די עלטערע אָנגעזעענע חסידים האָבן מתפּלל געווען דאָרט, וווּ ס'איז היינט די ישיבה ביים ביהמ"ד און די יינגעלייט האָבן געהאַט אַ געדונגענע שטיבל. ביי די עלטערע איז ר' משה ווישניצער ע"ה (גוטנבערג) געווען בעל תּפילה און ביי די יינגעלייט איז געווען בעל-תּפילה ר' איטשקע מאָזעס ע"ה. אַז נאָך טילעס טויט איז געוואָרן איין גערער שטיבל איז אויסגעבראָכן אַ מח-לוקה צווישן די צוויי בעלי-תּפילה, ווע-מען עס קומט דער עמוד. מילא, האָבן חסידים פאַרמיטלט, אויסגעגלייכט: איין שבת דער איין שבת דער אַנדערער. אָבער אַז ס'איז געקומען צו סליחות האָט שוין די מחלוקת דערגרייכט די העכסטע מדרגה.

עס האָט נישט געהאָלפן דאָס איינ-טענהן מיט ר' איטשקע ע"ה, אַז חזן איז ער טאַקע, נאָר זאָגן סליחות זאָל ר' משה ווישניצער. ס'האָט אויך נישט געהאָלפן דאָס איינטענהן מיט ר' משה'ן ער זאָל מותר זיין אויפן עמוד צו די ערשטע סליחות און אַ גאַנצן שבתדיקן מאָרגן איז געווען הימל עפן זיך. נישט חלילה מיט זידלערייען און קריגערייען נאָר מיט וכוחים צו וועמען עס געהער דער עמוד עפ"י דין. ביז ס'איז געבליבן אַזביידע בעלי תּפילה גייען האָבן אַ דין תּורה. און טאַקע נאָכן שבתדיקן שלאָף זענען די בעלי-דין אַוועק צום היגן רב ר' וואָלוויש ז"ל.

בעת זייערע טענות פאַרן רב ז"ל איז ביים טיש געזעסן און געלערנט דעם רב'ס זון ר' מאיר ז"ל און אויסהערניק דעם סכסוך וועגן וועלכן מ'מוז רעדן אום שבת, האָט ער אַ שמייכל געטון. דער רב ז"ל האָט זיך דאַן אָנגערופן צום זון: — ביי דיר איז עס אַ געלעכ-טער, דו שמייכלסט גאָר? די דין תּורה איז גאָרנישט אַזאַ לייכטע ווי דו מיינסט. דער רב ז"ל איז אַריין צו זיך אין צי-מער און נאָך אַ האַלבע שעה איז ער אַרויסגעקומען און געזאָגט צו די בעלי-דין, אַז כּפי דער ענין איז זייער אַ שווערער, עס מוז נעמען אַ לענגערע צייט צום באַטראַכטן, על כּן זאָלן זיי ערשט אַרויסקומען אויפצומאָרגנס זונטאָג, וועגן דעם פּסק...

פאַרשטייט זיך, אַז זיי זענען שוין נאָכן פּסק נישט געקומען. ווער ס'האָט דאַמאָלסט געזאָגט פאַרן עמוד די ערש-טע סליחות — אפשר געדענקען עס די עלטערע גערער חסידים [illegible]ן ביאַלע.

אַז איך הער היינט ז. אַד דעם היפּוך אַז בעלי-תּפילה טראַשען גאָר מיט אי-בערלאָזן דעם עמוד, קומט מיר אויפן זכּרון די דין תּורה פון ר' משה ווישני-צער מיט ר' איטשקע מאָזעס ע"ה און עס שטעלט זיך די פראַגע, צי זענען טאַקע אַזעלכע בעלי-תּפילה קלוגער גע-וואָרן פוגם מרא דאתרא? איך מיין, אַז אָט די דאָזיקע בעלי-תּפילה וואָלטן דעם קומענדיקן שבת אויך געמעגט גיין צום למנצח, אפשר וועלן זיי אויך אויפהערן צו ברוגזן זיך.

גימל.

דעם 10-טן ד. ח. אין דער איונג פון דער פירטער קלאַס פון דער מלוכה-לאָ-טעריע, איז דאָס געווינס פון 100.000 זל. געפאַלן אויפן נומער 41065, וועלכער איז פאַרקויפט געוואָרן דורך איינער פון די קאָלעקטורן אין גראָדזיסק-מאַז.

צווישן די גליקלעכע אינהאָבער פון דעם לאָס געפינט זיך דער ה' שלמה ברעקסלער, די פאָטאָגראַפיע פון וועלכן מיר ברענגען פון אויבן. דער ה' ברעק-סלער פאַרברענגט איצט דעם האָניק-חודש זיינעם, ווייל ער האָט נישט לאַנג צוריק חתונה געהאַט; די 20.000 זל., וועלכע ער האָט באַקומען פאַר זיין פּער-טעלע, וועלן מאַכן דעם דאָזיקן חודש נאָך מער זיסער.

די אינהאַבערין פון צווייטן פערטל-לאָס איז די פריילין דאָראַ פיינער, די טאָכטער פון אַ וואַרשעווער סוחר.

דעם 18-טן אָקטאָבער ד.י. הויבט זיך אָן די ציהונג פון דער ערשטער קלאַס פון דער 34-טער מלוכה-לאָטעריע, דער פּלאַן פון וועלכער עס ברענגט אַריין אַ נייעס — די אַזוי גערופענע טעגלעכע געווינסן. זיי וועלן געצויגן ווערן אין אַלע טעג פון דער ציונג, אומאָפּהענגיק פון די נאָרמאַלע געווינסן. אין דער ערשטער קלאַס זענען טעגלעכע געווינסן פאַראַן 4 צו 25.000 זל.

חוץ דעם וועלן די, וועלכע וועלן אין אַלע 4 קלאַסן גאָרנישט געווינען, אָנ-טייל נעמען אין אַפּריל ק. י. אין אַ ספּעציעלער יום-טובדיקער צוגאַב-ציונג.

ידידי-בּריוועלעך

ב"ה ועש"ק לסדר „הנסתרות לה' והנגלות לנו ולבנינו"

ידידי!

געוויס האָסטו געלייענט אין די צייטונגען הי אונזער ביאַלע איז צוריק עולה לגדולה געוואָרן „חוזרה עטרה ליושנה", און מ'קאָן זי צוריק אָנרופן מיטן אַלטן נאָמען ביאַלע-גדול. וואָרום, וואָס פעלט דען ביאַלע קעגן וואַרשע אין יידישע ענינים — אתּשר נאָר אין יובּל. אין וואַרשע [illegible]לט זיך אין 25-קער טויזנטער און ביי אונז נאָר אין 6000, אין וואַרשע איז עס מעשׂים בכל יום און ביי אונז איז עס אַמאָל אין צוויי יובלות. איך מיין די מעשׂה בנימין-לייב. דו ווייסט דאָך די גמרא „היינו דאמרי אינשי ליבעי איניש רחמי אפילו עד ויבולא בתרייתא שלמא" (ברכות ח.) — דאָס מיינט, אַז אַ מענטש דאַרף בעטן ביי השי"ת רחמים, ער זאָל זיין גאַנץ לעבן האָבן שלום און אויך אינם טאָג פון זיין קבורה ביז דעם לעצטן רידל ערד אויף זיין קבר. מילא זיין גאַנץ לעבן ווייסט מען וויפל שלום ס'איז גע-ווען אין דעם און די קבורה זיינע איז אויך שוין באַקאַנט בכל תפוצות ישראל אָבער וויפל איז דער שיעור, אַז אַ שוכן עפר זאָל נאָך מבוזה ווערן.

און ווער מיינסטו, פאַרשאַפט אים דעם בזיון, נישט קיין אַנדערע ווי די יוצאי חלציו. דאַכט זיך גאַנץ פיין: מען האָט געקויפט אַ הויז פאַרן מושב זקנים, מען מאַכט אָרדנונג אין שוהל, אַביסל אונטערגעהאַלטן דעם שפּיטאָל, פלוצלינג אַ מסירה'לע. באשר בכן, אַז מען האָט בנעוואָלט געגומען דאָס געלט און אונ-זערע דאָזאָרעס האָבן אַן עסק מיט שאלות ותשובות. לויט די קלאַנגען אין שטאָט שטאַמט עס פון נכד הנפטר. אַ סימן מובהק איז עס, אַז בעת דער תּפילה בעד נשמת המת, איז דאָס נכד'ל אַריין אין שפּייכלער מיט אַ בשורה טובה און מיט גרויס שמחה דערציילט דעם טאַטן, אַז מ'האָט אין וואַרשע אַריינגעזעצט אין חד-גדיא די דאָזאָרעס. אַפּנים, אַז אויך דאָ האָט מען אַזעלכע מחשבות געהאַט. און אַ טשעקאַווע זאַך: דער טאַטע איז אַ „יוד" אַ חכם אויף אַזוי ווייט, אַז ער איז אַ „מאיר עיני חכמים בחכמתו", איז ווידער ריכטיק די גמרא „דנפיק מינך טעמא מלפך", אַז אַמאָל גיט דער זון אַן עצה דעם פאָטער און זאָגט, אַז ער איז נאָך קלוגער פון אים.

און וואָס מיינט מען מיט דעם מבזה זיין אויך די קהלה? פאַרדריסט עס טאַקע קהל! פאַרוואָס זאָל דער טאַטע נישט וויסן, אַז „אמרי אינשי בירא דשתית מיניה מיא לא תשדי ביה קלא". זי וואָלט זאָגט אַ שפּריכוואָרט: וואַרף נישט קיין שטיין אין ברונעם, פון וועלכן דו טרינקסט. און טרונקען טרינקט ער ב"ה גאַנץ פיין פון דעם ברונעם וואָס הייסט קהלה.

און מיינסטו, ידידי, אַז עצמת נפש פאַרשאַפן אונז נאָר אַזעלכע וואָס מיט זייערע טאַטן מיינען זיי אַרויסצורייסן פון דער קהלה געלט, — האָבן מיר גראָד פאַריקע וואָך פיל צער געהאַט פון אַ ייד, וואָס האָט אונז מזכּה געווען מיט האָלץ. איי איז דאָס געווען אַן עסק ביש. דו ווייסט דאָך, אַז ביי אונז האָט אַלס דעפּוטאַט צום סיים קאַנדידירט אַ שררה, טאַקע אַ פירשט פון נעבן ביאַלע. און וואָס אַלץ דער ראַבינאַט און, להבדיל, דער גבאי פון דער יידישער אָפּטיילונג פון „לאָפּפּ" האָבן אויפגעטון. מען האָט אָפּגעהאַלטן אסיפות און גע'דרשנט אין ביהמ"ד, געטיילט קול-קורא'ס אַלץ פאַר דעם אוהב ישראל, אַז ביאַלער יידן זאָלן גיין שטימען פאַר אים. מילא, אַז מ'הייסט זענען אַ טייל יידן טאַקע געגאַנגען און געהאָלפן מיט זייערע שטימען און דער

פון ביאַלער לעבן

זיצונג פון שטאָט-ראַט

מאָרגן, שבת אָװנט קומט פאָר אַ װיכטיקע זיצונג פון שטאָט-ראַט.

די אָפּג[illegible]טע אַרבעטן

װי מיר [illegible], זיך האָט דער בירגערמייסטער ה׳ [illegible] װאָלאָװסקי אַרייִנגעטראָגן צו דער װאָיעװאָדישער מאַכט אין לובלין אַ רעקורס קעגן דער פאַראָרדנונג פון ה׳ סטאַראָסטע אָפּצושטעלן די עפנטלעכע אַרבעטן, װעלכע זענען אַדורכגעפירט געװאָרן אויף די ביאַלער גאַסן.

באַזייטיקט ייד. אַרבעטער

מיטװאָך זענען דורכן מאַגיסטראַט-טעכניק ה׳ ביגדאָ באַזייטיקט געװאָרן אַלע יידישע אַרבעטער, װאָס זענען געװען באַשעפטיקט ביים בוי פון דער עלעקטראָװניע.

װאָס װעט דערצו זאָגן דער ה׳ בירגערמייסטער, װעלכער האָט צוגעזאָגט צוצונעמען 10 יידישע אַרבעטער נישט רעגיסטרירטע אין שעדלעצער אַמט פאַר אַרבעטס-פאַרמיטלונג. אָדער אפשר דעצידירט נישט דער בירגערמייסטער, נאָר דער טעכניק?

צעמענט-גנבה אין דער שטאָטישער בעטאָניאַרניע

מאַריאַן פיליפּיאַק און היראָנים מוּשינסקי האָבן אונטדעקט אַ צעמענט-גנבה אין דער מאַגיסטראַט-בעטאָניאַרניע. די גנבה איז צוגעגאַנגען אויף פאָלגנדן אופן: בשעת דער פורמאַן שיבענסקי פלעגט פירן דעם צעמענט פון באַן, האָט װל. קאָסטשושוק אַראָפּגענומען פון דער פור זעקלעך צעמענט.

אינטערעסאַנט, אַז פיליפּיאַק איז דורכן טעכניק ה׳ ביגדאָ באַזייטיקט געװאָרן פון דער אַרבעט...

אַ היימיש „ש[illegible]טיקל אַרבעט“...

פאָריקן זונטאָג ביינאַכט האָבן אומבאַקאַנטע גנבים זיך אַרייַנבאַקומען אין טריקאָטאַזש-געשעפט פון ה׳ ש. ליבערמאַן פּירא[illegible]קעגאָ 19 מיט אַ נאָכשליסל און צוגענומען [illegible] געסטע סחורות. דער שאָדן בעטרעפט לערך 500 זל.

אינטערעסאַנט, אַז דאָס געשעפט געפינט זיך אַנטקעגן דעם פּאָליציי-פּאָסטע[illegible] [illegible] נעכט זענען דאָך געװען ליכטיקע און דאָך האָט קיינער נישט באַמערקט, װי מען האָט אַרויסגעטראָגן אַזוי פיל סחורה.

פאַרזאַמלונג פון געװעזענע „מכבי“-מיטגלידער.

הײַנטיקן שבת, פּונקטלעך 6 אָװנט, קומט פאָר אין זאַל פון „בירגער-קלוב“ אַ פאַרזאַמלונג פון אַלע געװעזענע מיטגלידער פון „מכבי“, װעלכע געפינען זיך אין ביאַלע. די פאַרזאַמלונג באַצװעקט צו ליקװידירן דאָס אייגענטום פון „מכבי“ װי אינסטרומענטן א.ד.ג.

איינטריט נאָר פאַר געװעזענע מכבי-מיטגלידער.

װייטערדיקע פּרטים פון דער מסירה.

אין װייטערדיקן לויף פון דער אויספאָרשונג קעגן דער קהלה-פאַרװאַלטונג זענען דורך דער פּאָליציי פאַרהערט געװאָרן די דאָזיקע: אליעזר צעלניקער, חיים לוי רובינשטיין און מרדכי יוסף גאָלדשטיין.

אַ התראה.

עס מערן זיך כסדר די פאַלן, װאָס װאָלטן געדאַרפט זיין אַ װאָרנונג פאַר די פּערזאָנען, װאָס זאַמלען אָפּשפּאָרונגען.

לעצטנס האָט מען אַ מיידל צוגעגנבעט 6000 זל. — איר גאַנץ פאַרמעגן װאָס זי האָט זיך אָנגעקליבן אויף נדן, גנבים האָבן אויפגעדעקט דאָס באַהעלטניש פון איר דירה און איר מי און פּראַצע פון פיל יאָרן איז געגאַנגען לאיבוד.

װיפל מאָל שוין זענען פאַרלוירן געגאַנגען אָפּשפּאָרונגען צוליב גנבות, שׂרפות און סתם אומגליקן. דער יאוש פון געליטענעם איז גרויס, און װען דער פּאָליציי געלינגט אפילו צו געפינען דעם גנב, איז שוין אָפט אוממעגלעך אָפּצונעמען דאָס לאַנג אויסגעגעבענע געלט.

מען דאַרף זיך דעריבער װוּנדערן אויף די יעניגע, װאָס אַזוי פיל טאָגטעגלעכע פאַלן און דערפאַרונגען האָבן זיי נאָך נישט איבערצייגט, אַז מען מוז אויף אַ געהעריקן אופן באַהאַלטן אָפּשפּאָרונגען, װאָס װערן געקליבן מיט אַזוי פיל מי.

די איינציקע קלוגע געלט-לאָקאַטע איז פ. ק. אָ.

פון געריכט-זאַל

פאַרמשפּט פאַר אויסטױשן אַ ראַזיר-מעסער.

(י) דער פּאָליציאַנט מ. אָסטאַפּטשוק, באַקומענדיק צום באַהאַלטן די צוגענומענע ביי גנבים זאַכן, האָט פון פּעקל אַרויסגענומען אַ נייעם ראַזיר-מעסער און אָנשטאָט דעם אַריינגעלייגט אַן אַלטן מעסער.

ער איז דערפאַר אָנגעקלאָגט געװאָרן אין היגן קרייז-געריכט, װוּ זיין פּראָצעס איז פאָרגעקומען הײַנטיקן דינסטאָג. ס׳האָט אים פאַרטיידיקט אַדװ. אַקולאַ. דער אָנגעקלאָגטער איז דורכ׳ן ריכטער-קאָמפּלעט אין באַשטאַנד: ה׳ װאַלפּװסקי—פאָרזיצער, בייזיצענדע: ה״ה קרינסקי און קאַרװאָװסקי, פאַרמשפּט געװאָרן אויף 3 חדשים תּפיסה מיט אָפּלייגן דאָס אויספירן די שטראָף.

18 יאָר תּפיסה פאַר אַ רויב-אָנפאַל.

(י.) הײַנטיקן דינסטאָג האָט דאָס היגע קרייז-געריכט אונטערן פאָרזיץ פון ריכטער ה׳ װאָלפּװסקי באַטראַכט דעם פּראָצעס פון 7 פּערזאָן, װעלכע האָבן צוליב רויבצװעקן אויסגעפירט אַן אָנפאַל אויפן עמעריטירטן באַן-באַאַמטן סאָביעסטשאַק, צוגענומענדיק ביי אים 2300 גילדן, אַ רעװאָלװער, אַ זייגערל, רוסישע זילבערנע מטבעות און אַ ביסל צירונג.

באַשולדיקט האָט דער פּראָקוראָר ה׳ פּיעקאַרטשיק, װעלכער האָט זיך באַמיט מיט ערפאָלג נישט איבערצולאָזן קיין איין אומקלאָרן פּונקט אין פּראָצעס. טייל באַשולדיקטע האָבן זיך מודה געװען. פאַרטיידיקט האָבן די אַדװאָקאַטן: אַקולאַ, כריניעװיטש, אָשציאַק און װיעסיאָלאָװסקי.

ס׳זענען אויסגעהערט געװאָרן עטלעכע צענדליק עדות פון דער באַשולדיקונג און פאַרטיידיקונג. 4 נ.מ. פאַרעפנטלעכט דער פאָרזיצער דעם אורטייל, לויט װעלכן 2 באַשולדיקטע זענען פאַרמשפּט געװאָרן אויף 5 יאָר תּפיסה, 1 אויף 3 יאָר, 1 אויף 2 יאָר און 3 צו 1 יאָר. ביי אַלע איז אויף 5 יאָר אָפּגענומען געװאָרן די בירגער און ערן-רעכט.

פּראָצעס פון ה׳ טשאַרנאָטע

דער באַשולדיקונג-אַקט פון פּאָליציאַנט טשאַרנאָטע לויטעט:

פאָריקעס יאָר האָט מען באַגנבעט דעם אַפּטייק פון ה׳ פּאַװלאָװסקי. ה׳ טשאַרנאָטע האָט דאַמאָלסט געפירט די אויספאָרשונג און אויך אָפּגענומען די גנבה. צװישן די גנבים האָט זיך געפונען איינער, סושטשיק, װעלכער האָט דאַן אויסגעגעבן נאָך 3 פּערזאָן. אָבער טשאַרנאָטע האָט צוגעצויגן אַלס באַשולדיקטן נאָר איינעם פון זיי און די איבעריקע צװיי באַטייליקטע האָט ער „אַדורכגעלאָזט“... ס׳איז דאַן אָנגעקומען אַ מסירה אין פּאָליציי-קאָמענדע און מ׳האָט נאָכאַמאָל פאַרפירט אַן אויספאָרשונג, בעת װעלכער דער גנב סושטשיק האָט קאַטעגאָריש דערקלערט, אַז טשאַרנאָטע האָט אים נישט געהייסן „זאָגן“ אויף זיי, דערפאַר װעט טשאַרנאָטע זען, אַז ער זאָל קריגן אַ קלענערן פּסק.

ביי די געריכטס-פאַרהאַנדלונגען האָט סושטשיק באַשטעטיקט דאָס זעלבע, אַז טשאַרנאָטע האָט אים אַזוי געהייסן זאָגן. דער פּראָקוראָר פאָדערט צו באַשטראָפן טשאַרנאָטען פאַר באַהאַלטן גנבים.

נאָכהער נעמט דאָס װאָרט דער געװ. ביאַלער סטאַראָסטע און איצטיקער אַדװאָקאַט באַרסקי און װייזט אויף, אַז אַ גנב קאָן מען נישט גלויבן, װייל אַלע גנבים האָבן פּרעטענזיעס צו דער פּאָליציי.

נאָך אַ קורצער הפסקה טראָגט דאָס געריכט אַרויס אַ באַפרייאונג-אורטייל.

פאַר פאַרלירן אַקטן

פאָריקן שבת איז פאָרגעקומען אַ פּראָצעס אין היגן קרייז-געריכט איבער דעם פּאָליציאַנט יאַזשינאַ. דער באַשולדיקונג-אַקט װאַרפט פאָר, אַז אין דער פּאָליציי קאָמענדע האָט מען יאַזשינען געגעבן אַקטן אַדורכצופירן אַן אויספאָרשונג.

עס איז אָבער פאַריבער אַ לענגערע צייט און ער האָט נישט צוריקגעבראַכט די אַקטן און װען מ׳האָט זיי פון אים געפאָדערט, האָט ער געענטפערט, אַז ער האָט זיי אַרייַנגעטראָגן אין שטאָטישן געריכט צו מאַכן אַ ספּראַװע. עס האָט זיך אָבער אַרויסגעװיזן, אַז די ספּראַװע איז אין געריכט נישטאָ און אַז יאַזשינאַ האָט די אַקטן פאַרלוירן. טורא האָבנדיק פאַר די פאָלגן, האָט ער אין בוך אַרייַנגעשטעלט אַ פיקטיװן נומער.

די פּאָליציי-קאָמענדע האָט אים איבערגעגעבן אין געריכט און פאָריקן שבת איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס. דער פּראָקוראָר פאָדערט אים צו באַשטראָפן בלויז פאַרן אַרייַנשרייבן דעם פיקטיװן נומער, זיין פליכט איז געװען תיכף צו מעלדן װעגן די פאַרלוירענע אַקטן און מ׳װאָלט פאַרפירט אַ פרישע אויספאָרשונג און יאַזשינאַ װאָלט דאַן געװען אין אָרדנונג.

דער פאַרטיידיקער אַדװ. אַקולאַ האָלט דערנאָך אַ זייער שיינע פאַרטיידיקונגס-רעדע, נאָך װעלכער דאָס געריכט טראָגט אַרויס אַ פאָלקאָמען באַפרייאונג-אורטייל.

אַ בריװ אין רעדאַקציע

חשובער ה׳ רעדאַקטאָר!

איך בעט אָפּצודרוקן אין „ביאַלער װאָכנבלאַט“ מיין דערקלערונג. אין צוזאַמענהאַנג מיט די אַרויסגערוקטע דורך ה׳ מיאָדעק קעגן מיר פאָרװורפן װעגן מושב זקנים, האָב איך דעם כבוד צו דערקלערן פאָלגנדעס:

ס׳איז נישט אמת, אַז איך זאָל האָבן געװאָרן באַפולמעכטיקט אויסצואַרבעטן אַ פּלאַן װעגן איבערנעמען דעם מושב זקנים און ממילא קאָן נישט זיין קיין רייד װעגן פאַרנאַכלעסיקונג. דאַקעגן איז אמת, אַז אויף אַ זיצונג פון דער קהלה-פאַרװאַלטונג פון 20-טן מאַי ד. י. פּראָטאָקאָל 13, פּונקט 4, אויף װעלכער ס׳איז געװאָרן איבערגעלייענט אַ בריװ פון סטאַראָסטע פון 16-טן מאַי נומ. 10/1 װעגן די סאַניטאַרע אומאָרדנונגען אין מושב זקנים, איז באַשלאָסן געװאָרן צו דעלעגירן די ה״ה קאַשעמאַכער, צעלניקער, װינאָג[illegible]ד און מיך צו קאָנטראָלירן אויפן אָרט די געמאַכטע פאָרװורפן, װאָס מיר האָבן דורכגעפירט און דערמיט איז אונזער און גלייכצייטיק אויך מיין מיסיע דערלעדיקט. קיין װייטערע באַפולמעכטיקונגען האָב איך פון דער קהלה-פאַרװאַלטונג נישט דערהאַלטן.

מ. פּיעקאַרסקי.

באַמ. פון רעדאַקציע:

געבנדיק די אויבנדערמאָנטע דערקלערונג, האַלטן מיר אָבער פאַר אונזער חוב צו באַמערקן, אַז די דאָזיקע אויפקלערונג זאָגט גאָרנישט און איז נאָר אַ פאָרמעלער תּירוץ, װייל ס׳איז דאָך באַקאַנט, אַז דוקא דער ה׳ פּיעקאַרסקי איז עס געװען דער יעניקער װעלכער האָט אינספּירירט אין דער קהלה-פאַרװאַלטונג די גאַנצע אַקציע מיטן װעלן איבערנעמען דעם מושב זקנים און אַרויסנעמען אים פון די הענט פון ה׳ רובינשטיין און ה׳ װייסמאַן, בעיקר פון ערשטנס הענט.

די מאָטיװן אָבער, װאָס האָבן דערצו באַװויגן דעם ה׳ פּיעקאַרסקי, האָבן נישט געפונען זייער אויסדרוק אין זיין דערקלערונג, װאָס מיר באַדויערן זייער, װייל ס׳איז דאָך באמת אינטערעסאַנט צו װיסן, פאַרװאָס האָט דער זעלבער ה׳ פּיעקאַרסקי געהאַלטן מיט אַ פּאָר חדשים צוריק פאַר דרינגנד נויטיק גלייך אָפּצונעמען ביי ה׳ רובינשטיין דעם מושב זקנים, און הײַנט — האַלט ער, אַז „זיין מיסיע איז געענדיקט“?

פירשט איז טאַקע אויסגעװיילט געװאָרן.

איז דאָך גוט און װויל, איז אָבער ביי אונז דאָ אַ ייד, טאַקע אַן אמתער ייד, אַ עברי. אַ [illegible]איה, ער הייסט אברהם און איז אַ כהן [illegible]ערצו. אָט דער ייד, כאָטש ער איז אַ געלער, האָט ער זיך באַנאַרישט אַזוי, אַז ס׳איז פּשוט אַ חרפּה צו דערציילן און דערצו נאָך מבזה געװען די ביאַלער יידן. אים דאַכט זיך, אַז אײב[illegible]ער הייסט אברהם, כאָטש ער איז נישט געשפּרונגען [illegible] אין קאַלך-אויװן הייסט ער אָבער קאַליכשטיין און כאָטש ער האַנדלט מיט אייזן האָט זיך אים דאָס מאָל פאַרװאָלט אויך האַלץ — און געװאָלט װערן אין אונזער דור דער אברהם און װערן אונזער פאַרזאָרגער.

ליגט זיך אַזוי ר׳ אברהם זונטאָג ביינאַכט נאָך די װאַלן און [illegible]לאָפט. דאַכט זיך אים, אַז מ׳רופט אים אברהם, אברהם! — הנני! ענטפערט ער און הערט װייטער לך לך — גיי קיין װאָ[illegible]אָניעץ. איז וישכם אברהם בבוקר וילך אל המקום וילכו שניהם — ער און זיין נאַר מיט אים. אַז ער איז געקומען קיין װאָראָניעץ האָט ער פריער אָװעקגעלעגט תהילות ותשבחות פאַרן אדון און דערציילט װאָס אַלץ ער [illegible] אָױפגעאַרבעט, אַז יידן זאָל[illegible] מאַי[illegible] אים געבן די שטימען. פאַרגעסן בעת מעשה צו דערציילן, אַז ער האָט אַמװינציקסטן אין דעם עוסק געװען און אַז די יידישע באַפעלקערונג איז באַװוּסטזיניק געגאַנגען צו די װאַלן — נאָר כּפי ער האָט צוגעזאָגט אין נאָמען פון שׂרה 20 מעטער האָלץ, אַלוא װיל ער, אַז דער פּריץ זאָל עס אים פאַר דער ביאַלער עדה איבערגעבן.

אַזוי האָט ער געבראַכט פאַר אַ קרבן די ביאַלער יידן אויפן מזבח פון זיין פּערזענלעכער אַמביציע צו זיין אונזער פאַרזאָרגער, געמאַכט אונז ללעג ולקלס פאַר בהמות, װעלכע האָבן נישט קיין אייגענע הבנה און ער איז אונזער פּאַסטוך, אונזער מנהיג און פאַר אַ נזיד עדשים קאָן מען אונז קויפן, כאָטש ער האָט מיט קיינעם נישט גערעדט און קיינער האָט אים נישט באַפולמעכטיקט.

איי, ר׳ אברהם זשטייט דאָך: „אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של נכרי“ (חולין צד׳) און בכלל צי פאַרשטייט ער װאָס ער האָט געטון. איך מיין, אַז נישט. איז טאַקע „װיי למאן דלא ידע בין טב לביש“ (סנהדרין קג), אַפילו װעסט אים זאָגן תּוכחה, װעט ער דיך אויך נישט הערן, װייל מקח בלייבט מקח... נאָר אַזוי װי דאָס איז אָפּגעטון געװאָרן בסתר געהער עס צו די נסתרות און הנסתרות לה׳.

איך האָב דיר נאָך צו שרייבן װעגן נסתרות, װי למשל, װעגן דער פינסטערניש אין באָד און װעגן נגלות פון װאָס מיר מעגן זיכער רעדן, װייל „הנגלות לנו ולבנינו“, פאַר װאָס מ׳האָט מבזה געװען ברבים פאַרגאַנגענעם שבת אין סאָקאָלאָװער שטיבל אַ ייד אַ בר-אוריין, פאַרװאָס האָט דער בעל-תּפילה פרייטאָג צו-נאַכטס געמוזט מעביר זיין נישט לפני התבה נאָר לפני התנור און די מלאכי השלום האָבן געמוזט אין פאָדערהויז װאַרטן אויפן בואי בשלום, — נאָר אַזוי װי ס׳איז שוין שפּעט און איך מוז מיר מכין זיין צום רוצח, מיין איך למנצח, װעל איך עס דיר שרייבן איה״ש דעם קומענדיקן פרייטאָג.

ידידך אורח.

Papierajcie L.O.P.P.

אכטונג ביאַלער!
די גראַטולאַציעס װערן דורך דער רעדאַקציע איבערגעשיקט צו די פּערזאָנען, װעלכע איר װינטשט צום נייעם יאָר. אַנאָנסן נעמט אָן ה׳ לייב װייסמאַן.

Redaktor i Wydawca: Chaim D. Miodek. Druk „Express“, Biała-Podl.